

ประชาธิปไตยและกลไกทางการเมืองในประเทศกัมพูชา

Democracy and Political Mechanisms in Cambodia

อภิมุข สดมพฤกษ์¹

Aphimuk Sodomphruek¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตยในประเทศกัมพูชา ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วงเวลาสำคัญ คือ ประชาธิปไตยยุคแรกหลังจากกัมพูชาได้รับอิสรภาพจากชาติอาณานิคม (ฝรั่งเศส) ด้วยความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นให้กัมพูชาสามารถมีสิทธิ์ในการปกครองตนเองอย่างสมบูรณ์ และประชาธิปไตยยุคสองที่รวมถึงยุคปัจจุบัน ที่เป็นการขับเคลื่อนประเทศเพื่อฟื้นฟูบูรณะชาติที่ทรุดโทรมอันเป็นผลมาจากระบอบการปกครองเดิมที่ล้มเหลวให้ก้าวสู่การเป็นประเทศพัฒนาตามแบบประชาธิปไตยภายใต้การนำของสมเด็จฯฮุน เซน นายกรัฐมนตรีทุกสมัยของกัมพูชา นอกจากนี้ยังได้มีการวิเคราะห์ถึงกลไกขับเคลื่อนของรัฐบาลกัมพูชาที่ดูเหมือนว่ากำลังถูกใช้ในทิศทางที่สวนกลับจากแนวคิดเสรีประชาธิปไตยเพื่อรักษาฐานอำนาจทางการเมืองของตนเองและพวกพ้องซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ กลไกประเภทที่ 1 การใช้แนวคิดครองอำนาจนำในการควบคุมสังคมประกอบด้วย ภาพลักษณ์ของผู้นำ การใช้กระแสนิยม การเมืองเครือญาติ กลไกประเภทที่ 2 ประกอบด้วย การใช้อิทธิพลทางการเมืองและกำลังทางทหารในการยึดกุมอำนาจการปกครอง การใช้ทรัพยากรของรัฐเพื่อประโยชน์ในการหาเสียง การครอบงำหน่วยงานราชการและองค์กรอิสระ การใช้อำนาจรัฐคุกคามประชาชน และการใช้อำนาจตุลาการและกฎหมายก้าวก่ายคู่แข่ง อย่างไรก็ตามบทความชิ้นนี้เป็นเพียงการศึกษาเพื่อสร้างคำอธิบายและทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในกัมพูชาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนประชาธิปไตยและการใช้กลไกทางการเมืองของรัฐบาลในการดำเนินงานเท่านั้น

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย, รัฐบาลกัมพูชา, กลไกทางการเมือง, การครองอำนาจนำ, สมเด็จฯฮุน เซน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา คณะพัฒนาลังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ E-mail: aphimuk.nida@gmail.com

Abstract

This article aims to present the political phenomenon related to democracy in Cambodia. Which can be divided into 2 important periods: 1) Early Democracy After Cambodia gained independence from colonial nations (France) with the help of Japan, Cambodia was able to enjoy full autonomy and 2) second-generation democracy, including the present is a drive for the country to restore a nation that had been dilapidated as a result of the failed former regime to become a democratic developed country under the leadership of Cambodia's all-time Prime Minister Samdech Hun Sen.

It also analyzes how the Cambodian government's drive mechanism appears to be being used in a reverse direction from liberal democracy to maintain its own and allies' political power base, which can be divided into 2 types: Mechanism Type 1 The use of the concept of leadership in social control consists of the image of leader, use of nationalism and use kinship politics and the second type of mechanism consists of the use of political influence and military force to seize power, use government resources for campaign benefits, Dominance of government agencies and independent organizations, use of state power to threaten people and the use of judicial and legal powers to eliminate competitors.

However, this article is merely a study to provide an explanation and understanding of the political phenomenon occurring in Cambodia regarding the movement of democracy and the use of the government's political mechanisms in its operation.

Keywords : Democracy, Cambodian government, Political mechanism, Hegemony, Prime Minister Samdech Hun Sen.

บทนำ

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่ให้ความสำคัญในด้านสิทธิเสรีภาพแก่พลเมืองในรัฐ ทั้งเสรีภาพทางความคิด สิทธิ ความเสมอภาค และเสรีภาพในการกระทำหรือแสดงออก รวมไปถึงการให้อำนาจแก่ประชาชนสูงสุดในการมีส่วนร่วมบริหารประเทศ (Przeworski, 1991) ซึ่งตามหลักการดั้งเดิมของประชาธิปไตยในยุคแรกคือสมัยกรีก ที่พลเมืองของรัฐจะสามารถออกเสียงหรือแสดงความคิดเห็นได้โดยตรงเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายที่จะใช้ในสังคม มีการถกเถียง สนับสนุน และคัดค้านต่อแนวคิดและนโยบายอื่น ๆ ได้อย่างตรงไปตรงมาในที่ประชุม นั่น ๆ ซึ่งเรียกว่าประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ซึ่งหลักการนี้จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อสังคมนั้นมีประชากรจำนวนไม่มาก หากแต่ปัจจุบันสังคมมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น การเมืองก็มีการขยายตัวตามเป็นลำดับ จากเป็นการปกครองแบบชุมชนขนาดเล็กระดับหมู่บ้านได้มีการขยายตัวเป็นชุมชนใหญ่ แยกหมวดหมู่การปกครองออกเป็นระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค และประเทศ ซึ่งแน่นอนว่าการเมืองการปกครองก็มีการแตกตัวและปรับเปลี่ยนตามไปในทุกระดับเช่นเดียวกัน จนกระทั่งต้องมีการใช้

ประชาธิปไตยทางอ้อม หรือ ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) เพื่อมาแทนที่ประชาธิปไตยแบบทางตรงดั้งเดิม โดยมีหลักการให้พลเมืองใช้สิทธิของตนเองเลือกตั้งบุคคลที่ไว้วางใจเข้าไปเป็นตัวแทนในรัฐสภาเพื่อขับเคลื่อนนโยบายให้เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างสูงสุด (Boyd, James Penny, 1884)

ปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกได้พยายามใช้หลักการปกครองของระบอบประชาธิปไตยเพื่อขับเคลื่อนชาติของตนไปสู่การพัฒนาอย่างแข็งแกร่งภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และสำหรับประเทศกัมพูชาหนึ่งในชาติสมาชิกประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาใหม่เนื่องจากพึ่งหลุดพ้นจากห้วงความขมขื่นจากสงครามกลางเมืองของแนวคิดการปกครองแบบสังคมนิยมก็ได้ใช้หลักการประชาธิปไตยเป็นกลไกในการขับเคลื่อนประเทศ เพื่อหวังให้รอดพ้นจากวัฒนธรรมการปกครองที่ล้าหลัง รวมถึงกลุ่มอำนาจเดิมของสังคมในอดีตเพื่อสร้างการยอมรับจากนานาประเทศในสังคมโลก อีกทั้งยังมีเป้าหมายสำคัญในการกำหนดภาพลักษณ์ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมก็เพื่อเป็นหลักประกันต่อความเชื่อมั่นแก่ต่างชาติในการร่วมพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของกัมพูชา และยังมีความปรารถนาในความช่วยเหลือจากประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ รวมถึงคาดหวังในสิทธิประโยชน์อันพึงมีพึงได้จากความเป็นประเทศแนวร่วมประชาธิปไตยอย่าง องค์การสหประชาชาติ ประชาคมยุโรป (EU) และสหรัฐอเมริกา

หากแต่การขับเคลื่อนด้วยหลักการประชาธิปไตยของกัมพูชานี้ หลายฝ่ายได้แสดงความกังวลต่อรูปแบบและวิธีการที่รัฐบาลกัมพูชาได้ดำเนินการ เพราะภาพความเบ่งบานแห่งเสรีประชาธิปไตยที่ปรากฏออกมานั้นอาจจะเพียงม่านมายาที่ถูกกำหนดขึ้นจากกลุ่มชั้นนำทางสังคมของรัฐเพื่ออำพรางสายตาให้ชาติอื่นเชื่อใจในประเทศตนเองที่ได้ยินดีและยอมรับเอาหลักการปกครองที่เป็นสากลเป็นเครื่องมือในการบริหารและพัฒนาประเทศตามหลักการที่นานาอารยประเทศที่ได้กระทำกัน ซึ่งช่วยให้กัมพูชาสามารถใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาจุดยืนร่วมในสังคมโลกได้ เพราะความเป็นจริงแล้วกลไกที่รัฐบาลกัมพูชาได้ใช้ขับเคลื่อนระบบการปกครองนั้น แท้จริงแล้วอาจจะจะเป็นอีกรูปแบบหรือแนวคิดที่อยู่ตรงข้ามกับประชาธิปไตยก็ว่าได้ เช่น การทุจริตการเลือกตั้ง การคุกคามสิทธิเสรีภาพของประชาชน การครอบงำสื่อ การควบคุมการทำงานของราชการ การใช้กฎหมายและอำนาจตุลาการทำลายฝ่ายตรงข้าม เป็นต้น สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้หลายฝ่ายเชื่อว่าเป็นผลมาจากความต้องการรักษารัฐอำนาจของรัฐบาลและเครือข่ายเพื่อต้องการอยู่ในตำแหน่งและรักษารัฐอำนาจทางการเมือง ซึ่งกลยุทธ์ทางการเมืองดังกล่าวส่งผลให้เกิดการก่อรูปของการปกครองแนวใหม่ ที่เรียกว่า “อภิชนาธิปไตย” (Aristocracy) ในการเมืองและสังคมกัมพูชาปัจจุบัน

บทความนี้จึงเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ถึงพลวัตของการปกครองแบบประชาธิปไตย เหตุการณ์ทางการเมืองในกัมพูชา รวมถึงรูปแบบกลไกของรัฐในการควบคุมอำนาจทางการเมืองภายใต้รูปลักษณ์ของประชาธิปไตยที่หลายฝ่ายต่างยังไม่สามารถมองออกกว่าประชาธิปไตยที่กัมพูชากล่าวอ้างว่าใช้ปกครองประเทศนั้น แท้ที่จริงแล้วอาจจะไม่เคยเกิดขึ้นเลยในประวัติศาสตร์การปกครองของกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องมาจากกลุ่มบุคคลที่เข้าไปเป็นผู้บริหารประเทศทั้งในด้านการเมือง กิจการภาครัฐ และธุรกิจเอกชน ก็ล้วนเป็นอภิสิทธิ์ชนกลุ่มก่อนที่มาจาก

เครือข่ายชั่วคราวทางการเมืองของพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) ของสมเด็จฮุน เซน เพียงกลุ่มเดียว ซึ่งรูปแบบที่เกิดขึ้นนี้อาจจะเป็นผลมาจากการดำรงตำแหน่งผู้บริหารประเทศในฐานะหัวหน้ารัฐบาล หรือนายกรัฐมนตรีที่เชื่อว่าการเลือกตั้งที่ยาวนานถึง 23 ปี (พ.ศ. 2541-2564) และด้วยความสำเร็จในการวางแผนยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่ดีนี้อาจส่งผลให้สมเด็จฮุน เซน สามารถสร้างกระบวนการสืบทอดอำนาจไปสู่ทายาททางการเมืองได้ในระยะยาว ดังปรากฏความสำเร็จในปัจจุบันคือ สมเด็จมหาบวรวิทย์ ฮุน มาแนต บุตรชายของสมเด็จฮุน เซน ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของกัมพูชาแทนบิดาในเวลาต่อมา

การปกครองดั้งเดิมและประวัติศาสตร์การเมืองกัมพูชา

ในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของกัมพูชา พบว่าช่วงเวลาที่ผ่านมากัมพูชาได้มีการใช้รูปแบบปกครองที่หลากหลาย ทั้งระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช (Absolute Monarchy) อันเป็นระบอบกษัตริย์ปกครองไพร่ฟ้า ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่นิยมใช้กันมานานของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอดีต โดยกัมพูชาเริ่มใช้มาตั้งแต่อาณาจักรเจนละ อาณาจักรเขมรโบราณ จนกระทั่งเข้าสู่ยุคสงครามล่าอาณานิคม ระบอบการปกครองนี้ของกัมพูชาจึงค่อย ๆ ล่มสลายไป แล้วเริ่มเปลี่ยนผ่านเข้ามาสู่ระบอบอำนาจนิยมปะปนกันไปกับระบอบประชาธิปไตยในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่ส่วนใหญ่แล้วมักจะปรากฏชัดในเพียงสองรูปแบบคือ ลัทธิอำนาจนิยมของระบอบศักดินาแบบดั้งเดิมและสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์

กัมพูชามีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายครั้ง และแต่ละครั้งล้วนเกิดปรากฏการณ์ความรุนแรงทางสังคมอยู่เสมอ นับตั้งแต่การเป็นอาณาจักรเขมรซึ่งปรากฏอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์เคียงคู่มากับอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาของไทย ซึ่งยุคนี้ถือได้ว่าเป็นยุคมืดของกัมพูชาที่ว่าได้ เนื่องจากการตกอยู่ภายใต้การปกครองของกรุงศรีอยุธยายาวนานถึง 400 ปีทำให้เขมรกลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาในฐานะดินแดนประเทศราช ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ รัฐเขมรก็ยังตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลสยามอยู่ จนมาในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้เกิดสงคราม “อานามสยามยุทธ” ทำให้รัฐเขมรกลายเป็นรัฐอารักขาระหว่างสยามกับญวน (เวียดนาม) และในช่วงยุคล่าอาณานิคมรัฐเขมรได้ตกเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาอารักขาระหว่างฝรั่งเศส-กัมพูชา เมื่อ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2406 (1917) หลังจากฝรั่งเศสเข้าปกครองกัมพูชาแล้วได้ทำการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจในเวียดนาม โดยปรับปรุงการเก็บภาษีใหม่โดยได้เพิ่มจำนวนภาษีมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นการขูดรีดรายได้จากพลเมืองชาวกัมพูชา อีกทั้งฝรั่งเศสยังนำชาวเวียดนามเข้ามาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ในระบบราชการของฝรั่งเศสและเป็นแรงงานทางด้านเกษตรกรรม (อ้างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2552) ซึ่งชาวกัมพูชาก็ยังคงถูกกดขี่จากระบบการปกครองของฝรั่งเศสและเวียดนามซึ่งทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่พลเมืองชาวกัมพูชาจำนวนมากในช่วงเวลานั้น

ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ประมาณกลางปี พ.ศ. 2484 (1941) กองทัพญี่ปุ่นเคลื่อนเข้าสู่แผ่นดินกัมพูชาทำให้เกิดข้อพิพาทในเรื่องการแบ่งแยกดินแดนระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส รัฐบาลไทยใน

สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามได้เรียกร้องดินแดนบางส่วนในลาวและกัมพูชาคืนจากฝรั่งเศส จนนำไปสู่กรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศสที่เริ่มขึ้นเมื่อ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2484 (1941) ในที่สุด ญี่ปุ่นเข้ามาไกล่เกลี่ยโดยที่ไทยได้จังหวัดพระตะบอง เสียมราฐ และบางส่วนของจังหวัดสตึงแตรง ยกเว้นปราสาทนครวัดยังอยู่ในเขตแดนของฝรั่งเศส ต่อมาญี่ปุ่นได้สนับสนุนการจัดตั้งรัฐบาลหุ่นเชิดในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2488 (1945) กัมพูชาได้ประกาศเอกราชภายใต้วังโพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพาของญี่ปุ่น โดยมีสมเด็จพระนโรดม สีหนุ เป็นประมุขรัฐ หลังจากญี่ปุ่นยอมแพ้เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 (1945) กองทัพฝ่ายสัมพันธมิตรได้เข้ามาในพนมเปญ สถาปนาอำนาจของฝรั่งเศสในกัมพูชาอีกครั้ง

จากการผลักดันของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียกร้องเอกราชคืนจากฝรั่งเศสซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการผลักดันของญี่ปุ่นด้วย ในขณะนั้นญี่ปุ่นได้ยึดอำนาจในภูมิภาคอินโดจีนได้ทั้งหมดจากฝรั่งเศส ในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2489 (1945) ญี่ปุ่นจึงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งรัฐบาลที่นิยมตนเองขึ้นมาทั้งในกัมพูชา ลาว และเวียดนาม โดยเฉพาะการสนับสนุนให้ทั้งสามประเทศประกาศเอกราชเป็นอิสระจากฝรั่งเศส สมเด็จพระนโรดม สีหนุ จึงได้ประกาศเอกราชและยกเลิกข้อตกลงต่าง ๆ ที่เคยทำไว้กับฝรั่งเศสทั้งหมด ในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2489 (1945) หลังประกาศเอกราชได้ 6 วัน สมเด็จพระนโรดม สีหนุได้ประกาศจัดตั้งรัฐบาลชุดแรกและพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเอง โดยมีนโยบายทางการเมือง คือ ต้องการจะประนีประนอมกับฝรั่งเศสมากกว่าที่จะเผชิญหน้าโดยตรง จากหนังสือเรื่อง “ประวัติศาสตร์กัมพูชา” ของแซนด์เลอร์ (2540) ที่แปลโดยพรธมนาม เจริญธรรมสาร สดใส ชันติวรพงศ์ และวงเดือน นาราสัจจ์ โดย แซนด์เลอร์ (2546) ได้อธิบาย การดำเนินงานทางการเมืองระหว่างที่สมเด็จพระนโรดม สีหนุเป็นทั้งกษัตริย์และนายกรัฐมนตรีในขณะเดียวกันในช่วงนี้ไว้ว่า สำหรับผู้ที่มิพบทาทในการถวายนโยบายแก่พระองค์คือ เจ้ามนิเรธ และ พัน นูร ซึ่งทั้งสองจัดเป็นนักการเมืองหัวอนุรักษ์นิยมของกัมพูชาที่มีอิทธิพลต่อสมเด็จพระนโรดม สีหนุตั้งแต่ขึ้นครองราชย์ก่อนหน้าที่ฝรั่งเศสจะถูกญี่ปุ่นยึดอำนาจทั้งหมด

แนวคิดการเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศสของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ถือว่าเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปมิใช่รุนแรงและเด็ดขาดอย่างนักการเมืองหัวก้าวหน้าของกัมพูชา อย่างไรก็ตามช่วงเวลานั้น สมเด็จพระนโรดม สีหนุ ทรงดำรงตำแหน่งกษัตริย์และนายกรัฐมนตรีได้เพียง 5 เดือนเท่านั้น ก็ถูกบีบบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อหลีกเลี่ยงให้ ชัน ทันห์ (Son Ngoc Tanh) ซึ่งเป็นผู้ที่ญี่ปุ่นหนุนหลังและเป็นที่คาดเดากันว่าญี่ปุ่นให้สมเด็จพระนโรดม สีหนุ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อรอคอย ชันทันห์ ซึ่งยังไม่กลับจากลี้ภัยที่ญี่ปุ่น ซึ่ง ชันทันห์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2489 (1945) และในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2496 (1953) การเรียกร้องเอกราชของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ก็ประสบความสำเร็จเมื่อฝรั่งเศสยอมมอบเอกราชให้กัมพูชาอย่างเป็นทางการส่งผลให้ สมเด็จพระนโรดม สีหนุ ได้รับคำชื่นชมเป็นอันมากจากชาวกัมพูชาซึ่งทั่วไปรับรู้ว่าพระองค์อยู่ในฐานะ “บิดาแห่งเอกราชของชาติ” และทรงได้รับความนิยมจากประชาชนในระดับสูง ขณะที่พรรคฝ่ายประชาธิปไตยและพันธมิตรซึ่งรณรงค์เรื่องนี้ด้วยเช่นกันแต่กลับเสื่อมความนิยมลงไปและต้องสลายตัวเองลงในปี พ.ศ. 2498 (1955) (เพ็ญนภา จันทรแดง, 2562)

ประชาธิปไตยในกัมพูชายุคแรก

ในการประชุมเจนีวาที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี 1954 มีประเด็นเกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอินโดจีนของฝรั่งเศสที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า มีผลสะท้อนกลับที่ยาวนานของการล่มสลายของจักรวรรดิฝรั่งเศสในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นำไปสู่การก่อตัวของรัฐที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (เวียดนามเหนือ) ที่รัฐเวียดนาม (อนาคตสาธารณรัฐเวียดนามเวียดนามใต้) ราชอาณาจักรกัมพูชาและราชอาณาจักรลาว (หนุม มารีสิน, 1991) หลังจากนั้นได้มีการจัดการเลือกตั้งขึ้นในประเทศกัมพูชาใน พ.ศ. 2498 (1955) โดยมีคณะกรรมการควบคุมนานาชาติเป็นผู้สังเกตการณ์ ในครั้งนั้นสมเด็จพระนโรดม สีหนุได้ประกาศพระราชสมบัติให้พระบิดาและทรงตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ ชื่อ “พรรคสังคมนิยม” (People's Socialist Community) โดยสมาชิกส่วนใหญ่เป็นฝ่ายชาวจิตและมีแนวคิดต่อต้านคอมมิวนิสต์ด้วยความรุนแรง แต่ก็มีสมาชิกฝ่ายซ้ายภายในพรรค เช่น นายเขียว ลัมพัน นายฮู ยวน เพื่อถ่วงดุลกับฝ่ายขวา ผลการเลือกตั้งในเดือนกันยายน พ.ศ. 2498 (1955) ปรากฏว่าพรรคสังคมนิยมชนะการเลือกตั้งโดยได้คะแนนเสียงร้อยละ 83 ของที่นั่งทั้งหมดในสภา

เมื่อได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว สมเด็จพระนโรดม สีหนุ ยังมีพระประสงค์ที่จะดำเนินนโยบายด้วยการดึงฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวากลุ่มต่าง ๆ ให้เข้าร่วมกับพรรคการเมืองของพระองค์ แต่ก็มีหลายฝ่ายไม่เห็นด้วยและไม่เข้าร่วม ดังนั้นรัฐบาลจึงมีการใช้การกดดันสำหรับผู้ที่ไม่ยอมเข้าร่วมด้วย โดยปฏิบัติการนี้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2503 (1960) เรื่อยมา จนทำให้กลุ่มที่ต่อต้านนโยบายของรัฐบาลกัมพูชาในสมัยนั้นรวมถึงกลุ่มที่มีความเห็นต่างอีกหลายฝ่ายถูกจำกัดพื้นที่ในสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ ท้ายที่สุดก็ถูกผลักดันให้กลายเป็นองค์กรใต้ดิน และกลายเป็นพลพรรคที่มีแนวคิดเป็นฝ่ายซ้ายต่อต้านรัฐบาล อาทิเช่น “กรมประชาชนกัมพูชา” ได้กลายเป็นเป้าหมายโจมตีของรัฐบาลโดยถูกกล่าวหาว่าเป็นหุ่นเชิดของเวียดนามและมีการติดโปสเตอร์ต่อต้านกรมประชาชนกัมพูชาทั่วทุกพื้นที่ ส่วนสำนักหนังสือพิมพ์ของฝ่ายต่อต้านรัฐบาล เช่น หนังสือพิมพ์ 'l'Observateur และหนังสือพิมพ์อื่นที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันถูกสั่งปิดทำการ และบางแห่งยินยอมที่จะปิดตัวเองลงเนื่องจากการถูกขู่ดริตภาษีอย่างโหดร้ายจากรัฐบาล ซึ่งเป็นการบีบบังคับให้เลิกทำข่าวต่อต้านรัฐบาล ต่อมาในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2506 (1963) สมเด็จพระนโรดม สีหนุได้ประกาศรายชื่อของขบวนการฝ่ายซ้ายจำนวน 34 คน ว่าเป็นผู้ที่วางแผนโค่นล้มรัฐบาลสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ได้เรียกตัวบุคคลในรายชื่อเหล่านี้มาพบเพื่อให้เกลี้ยกล่อมเข้าร่วมกับรัฐบาลของพระองค์และปฏิญาณตนว่าจะจงรักภักดีต่อพระองค์ ทุกคนที่ยอมรับข้อเสนอดังกล่าวจะถูกติดตามด้วยตำรวจของพระองค์ตลอด 24 ชั่วโมง แต่หลายคนได้ปฏิเสธและถูกรัฐบาลประกาศว่าเป็นพวกซี้ซลาด หลอกหลวง ก่อวินาศกรรม หัวหน้ากบฏและเป็นคนทรยศ ผลที่ตามมาคือทำให้ขบวนการฝ่ายซ้ายเหล่านี้ต้องหลบหนีออกจากเมืองหลวงไปตั้งมั่นต่อสู้กับรัฐบาลในชนบทแทน (แซนด์เลอร์, 2544)

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ แม้จะเป็นการดำเนินนโยบายที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ก็มีแนวโน้มที่จะเป็นปฏิปักษ์กับไทยและเวียดนามใต้ซึ่งเป็นชาติประชาธิปไตย ในขณะที่พระองค์กลับแสดงความเป็นมิตรกับจีนและสนับสนุนเวียดนามเหนือในสงครามเวียดนาม (นภดล ชาติประเสริฐ,

2540) ในสมัยนี้กัมพูชามีกรณีพิพาทกับไทยทั้งกรณีพิพาทเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร และการกวาดล้างชาวไทยเกาะกงในจังหวัดเกาะกง และการเป็นนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลประชาธิปไตยของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ได้สิ้นสุดลงเมื่อถูกรัฐประหารยึดอำนาจ โดย นายพลลอน นอล เมื่อ พ.ศ. 2513 (1970) (CAAI News, 2010) และได้จัดตั้งรัฐบาลสาธารณรัฐเขมรขึ้นมาแทนส่งผลให้สมเด็จพระนโรดม สีหนุต้องลี้ภัยไปจัดตั้งรัฐบาลราชอาณาจักรกัมพูชาพลัดถิ่นที่กรุงปักกิ่ง ประเทศจีนในที่สุด

แซนด์เลอร์ (2540) ได้วิเคราะห์บทบาทของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ว่าพระองค์ต้องการที่จะแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่ยากลำบากในการเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศส และพระองค์ได้ใช้กลยุทธ์นี้และอื่น ๆ ที่หลากหลายทำให้เป็นที่นิยมในหมู่ชาวกัมพูชาส่วนใหญ่ และต่อมาพระองค์ก็อาศัยความนิยมที่ได้รับนี้เข้าไปจัดการนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้ามให้สูญเสียโอกาสที่จะมาต่อสู้กับพระองค์ แซนด์เลอร์ ชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ในการเรียกร้องเอกราชในปี พ.ศ. 2496 (1953) นั้น ช่วยทำให้พระองค์เป็นผู้ควบคุมอำนาจทางการเมืองมาไว้กับพระองค์แต่เพียงผู้เดียวซึ่งเป็นผลดีในทางการเมืองของพระองค์ในยุคต่อมา

Osborne (1973) ได้เขียน หนังสือชื่อ “Politics and Power in Cambodia: The Sihanouk Years” ในปี 1973 โดยเขาได้บรรยายถึงบทบาททาง การเมืองของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะการเรียกร้องเอกราช รวมทั้งการสละราชสมบัติให้พระบิดาเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ทางการเมืองที่สามารถเรียกคะแนนนิยมให้แก่พระองค์ในการลงเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในครั้งนั้นได้ ทั้งนี้ยังเป็นความน่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินนโยบายภาครัฐของรัฐบาลสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ที่เป็นรัฐบาลมาจากการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย แต่่นโยบายที่พระองค์ได้กำหนดใช้ส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกถึงการไม่ยอมรับฟังเสียงฝ่ายอื่น ซึ่งขัดแย้งกับหลักการเป็นประชาธิปไตยที่ว่า “ยอมรับเสียงส่วนใหญ่ แต่ต้องรับฟังเสียงส่วนน้อย” หากแต่พระองค์พยายามใช้มาตรการที่แข็งแกร่งและรุนแรงในการปราบปรามผู้เห็นต่างทางความคิด ถึงแม้ภายในพรรคจะมีกลุ่มคนที่มีแนวคิดฝ่ายซ้ายคอยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นที่แตกต่างนั้นอยู่ก็ตาม แต่ก็ไม่เป็นผลเพราะรัฐบาลยังคงดำเนินการเชิงรุกในการปราบปรามอยู่อย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นการสั่งปิดสำนักหนังสือพิมพ์ การปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของฝ่ายตรงข้าม รวมถึงการไล่ล่าจัดการกับบุคคลฝ่ายซ้ายจนต้องหลบหนีเพื่อเอาชีวิตรอด โดยเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่านโยบายที่รัฐบาลสมเด็จพระนโรดม สีหนุ แห่งกัมพูชาได้ดำเนินการใช้ในช่วงนั้นอาจดูไม่แตกต่างไปจากใช้อำนาจเผด็จการของผู้นำลัทธิอำนาจนิยม ในการปราบปรามคู่แข่งอย่างโหดร้ายซึ่งเป็นนโยบายภายในรัฐที่มุ่งอาฆาตบุคคลที่เห็นต่างทางการเมืองอย่างจริงจังนั่นเอง

ในส่วนนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น ค่อนข้างชัดเจนว่าสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ได้มีการสร้างความสัมพันธ์กับชาติที่เป็นลัทธิสังคมนิยมอย่างประเทศจีนและเวียดนามเหนือ แต่กลับมีแนวโน้มและทิศทางนโยบายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติที่เป็นประชาธิปไตยอย่างประเทศไทยและเวียดนามใต้ (ภายใต้การสนับสนุนของอเมริกา) ดังนั้นไม่เป็นการผิดที่จะกล่าวว่ารัฐบาลของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ เป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย หากแต่กระบวนการบริหารงานและนโยบายเชิงอำนาจนิยมอย่างดุเดือด

และแข่งกันก้าวต่อผู้เห็นต่างหรือฝั่งตรงข้าม รวมทั้งยังมีเข้าข้างและแอบอิงกับลัทธิสังคมนิยมอยู่เป็นนิจทำให้อธิบายได้ยากยิ่งว่า ประชาธิปไตยยุคแรกเริ่มแรกของกัมพูชานี้เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงตามเจตนารมณ์ และหลักการที่สากลยอมรับหรือไม่ หรืออาจจะ “เป็นประชาธิปไตยเพียงการเลือกตั้ง” ก็ว่าได้

ต่อมา กัมพูชาได้เกิดสงครามกลางเมืองโดยเป็นความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา (Communist Party of Kampuchea: CPK) หรือพรรคเขมรแดง ที่ได้รับการสนับสนุนจากเวียดนามเหนือ และเวียดนามใต้ อีกฝ่ายคือรัฐบาลสาธารณรัฐเขมรที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้ หลังจากการต่อสู้ผ่านไป 5 ปี รัฐบาลฝ่ายสาธารณรัฐเขมรพ่ายแพ้เมื่อปี พ.ศ. 2518 (1975) และเขมรแดงได้ประกาศตั้งกัมพูชาประชาธิปไตย ความขัดแย้งนี้แม้จะเป็นการสู้รบภายในประเทศแต่ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของสงครามเวียดนาม (พ.ศ. 2502–2518) และมีความเกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างราชอาณาจักรลาว เวียดนามเหนือ และเวียดนามใต้ สงครามกลางเมืองนี้ได้นำไปสู่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวกัมพูชาหรือที่เรียกว่า เหตุการณ์ทุ่งสังหารที่เขมรแดงได้ฆ่าประชาชนคนกัมพูชาไปราวสองล้านกว่าคนเพียงเพราะมีความเห็นต่างทางอุดมการณ์การเมือง

ภายหลังการล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ในกัมพูชาและการสิ้นสุดสงครามกลางเมืองหลัง พ.ศ. 2523 (1980) ซึ่งเป็นการสู้รบระหว่างกองทัพประชาชนปฏิวัติกัมพูชาของรัฐบาล กับแนวร่วมเขมรสามฝ่ายซึ่งถือเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นของกลุ่มต่าง ๆ สามกลุ่ม คือ พรรคฟุนซินเปก (Funcinpec Party) ของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ พรรคกัมพูชาประชาธิปไตย (Party of Democratic Kampuchea) หรือเขมรแดง และแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติประชาชนเขมร (Khmer People's National Liberation Front) สุดท้ายมีการเจรจาเพื่อยุติสงครามกลางเมืองเมื่อ พ.ศ. 2532 (1989) และนำไปสู่การประชุมสันติภาพที่ปารีสเพื่อสงบศึกใน พ.ศ. 2534 (1991) ท้ายที่สุดก็มีการจัดการเลือกตั้งในประเทศกัมพูชา โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) คนกลางในการจัดการเลือกตั้ง ใน พ.ศ. 2536 (1993) เพื่อเริ่มต้นฟื้นฟูบูรณะประเทศ

สมเด็จพระนโรดม สีหนุได้รับการทูลเชิญกลับมาเป็นกษัตริย์กัมพูชาอีกครั้ง และมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมเพื่อเข้าร่วมการบริหารประเทศร่วมกันของแต่ละกลุ่มอำนาจทางการเมืองแต่การกลับมาของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ เป็นการกลับมาเพื่อฟื้นฟูสถาบันพระมหากษัตริย์ของกัมพูชาเพื่อดำรงไว้ซึ่งสถาบันสำคัญของชาติ หากแต่อำนาจบริหารประเทศไม่ได้อยู่ในการดูแลของกษัตริย์อีกต่อไป เพราะอำนาจการเมืองทั้งหมดอยู่ในมือของรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นหลังจากการเลือกตั้ง

ประชาธิปไตยในกัมพูชายุคใหม่

หลังจากสหภาพโซเวียตล่มสลายทำให้สงครามเย็นสิ้นสุดลง ประเทศจีนได้เลิกสนับสนุนกลุ่มเขมรแดง ทำให้หลายฝ่ายเกิดความสนใจในประเด็นปัญหาของประเทศกัมพูชาที่ได้รับผลกระทบจากสงครามเย็น จึงมีการประชุมนานาชาติว่าด้วยการแก้ไขปัญหาของประเทศกัมพูชา จนนำไปสู่ “ข้อตกลงสันติภาพแห่งกรุงปารีส” (Paris Peace Agreement) ที่นำมาสู่การสนับสนุนให้มีการเลือกตั้งครั้งแรก พ.ศ. 2536 (1993) ในกัมพูชา ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนั้น พรรคฟุนซินเปก (Funcinpec Party) ของสมเด็จพระนโรดม รณฤทธิ์

ชนะเลือกตั้ง ส่วนพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) ของสมเด็จฮุน เซน ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นลำดับที่ 2 และฝ่ายแพ้การเลือกตั้ง แต่สมเด็จฮุน เซน ประกาศไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งในครั้งนี้ และใช้วิธีปิดบังค้ำจนสามารถให้สภายอมรับหลักการเงื่อนไขฝ่ายตนเพื่อรับรองให้ตนเองเป็นนายกรัฐมนตรีลำดับที่ 2 ร่วมกับสมเด็จพระนโรดม รณฤทธิ์ ที่ทรงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีลำดับที่ 1 ของประเทศ และในปีเดียวกันนี้เองที่มีการสถาปนาเลื่อนบรรดาศักดิ์นายฮุน เซน นายกรัฐมนตรีคนที่ 2 เป็น สมเด็จพระอัครมหาเสนาบดีโตโฮฮุน เซน หรือ สมเด็จฮุน เซน (CPP Daily News, 2009)

ดูเหมือนว่าการบริหารประเทศภายใต้ผู้นำรัฐบาลสองคนนั้นไม่ค่อยมีความสมบูรณ์แบบตามหลักการบริหารเท่าใดนัก เพราะต่างฝ่ายต่างขึ้นมาเพื่อเพียงคานอำนาจของสองฝั่งกลุ่มการเมืองเท่านั้น จึงทำให้บางครั้งอาจมีความเห็นที่ขัดแย้งในหลายประเด็นส่งผลให้เกิดรอยร้าวในการบริหารร่วมกัน ท้ายที่สุดในปี พ.ศ. 2540 (1997) สมเด็จฮุน เซน ได้นำกองกำลังเข้าทำการรัฐประหารรัฐบาลสมเด็จพระนโรดม รณฤทธิ์ และยึดอำนาจในการบริหารงาน ซึ่งมูลเหตุเกิดจากความตึงเครียดของทั้งสองฝ่ายที่พยายามแย่งชิงโอกาสในการกุมอำนาจทั้งหมด รวมทั้งพยายามดึงเขมรแดงเข้ามาเป็นพวก ในครั้งนั้นสมเด็จฮุนเซินได้ออกมากล่าวหาสมเด็จพระนโรดม รณฤทธิ์ ว่ากำลังวางแผนจะยึดอำนาจโดยมีกองกำลังทหารเขมรแดงหนุนหลัง จึงสั่งให้ทหารในฝ่ายของตนจับกุมฝ่ายของพรรคฟุนซินเปก (David M. Ayres, 2000) โดยเหตุการณ์ครั้งนั้นส่งผลให้เกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงของกองกำลังทั้งสองฝ่ายในหลายพื้นที่ ได้แก่ กลางกรุงพนมเปญ บ้านโอรเสม็ด จ.อุดรมิชัย (ชายแดนจังหวัดสุรินทร์) บ้านโศดาเตียะ จังหวัดโพธิสัตย์ (ตรงข้ามอำเภอบ่อไร่ จ.ตราด) การต่อสู้ระหว่างทั้งสองฝ่าย ชาวกัมพูชาอพยพหนีเข้ามาฝั่งไทยประมาณ 3,000 คน (วัชรินทร์ ยงศิริ, 2545) การต่อสู้ยืดเยื้อไปจนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540 สุดท้ายกองกำลังของสมเด็จฮุน เซน เป็นฝ่ายชนะ ส่วนสมเด็จพระนโรดม รณฤทธิ์ ต้องขอลี้ภัยไปอยู่ฝรั่งเศสร่วมกับผู้นำพรรคฟุนซินเปก (Funcinpec Party) อีกหลายคนได้ติดตามออกนอกประเทศไปด้วย

หลังจากทำการรัฐประหารสำเร็จ สมเด็จฮุน เซน ได้จัดการแก้ไขปัญหาทางการเมืองในประเทศและพยายามสร้างเสถียรภาพของรัฐบาลให้สามารถบริหารงานได้ท่ามกลางกระแสกลุ่มการเมืองที่ยังแตกแยกในช่วงแรก ต่อมาไม่นานเริ่มปรากฏภาพการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนา คือ รัฐบาลของสมเด็จฮุน เซน ได้นำพากัมพูชาเข้าสู่การเป็นสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2542 (Carolyn L. Gates; Mya Than, 2001) และได้พยายามในการฟื้นฟูประเทศด้วยการนำไปสู่ความมั่นคงทางการเมืองผ่านระบอบประชาธิปไตยที่มีการเมืองหลายพรรคแบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

ในปี พ.ศ. 2546 (2003) กัมพูชาได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้ง โดยพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) ของสมเด็จฮุน เซน ชนะการเลือกตั้งทั่วไป คือได้คะแนน 2,447,259 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 47.3 และได้ที่นั่งในสภาไป 73 ที่นั่ง อันดับสอง คือ พรรคสมรังสี (Sam Rainsy Party) ของนายสม รังสี ได้คะแนน 1,554,405 คิดเป็นร้อยละ 21.9 ได้ที่นั่งในสภาไป 24 ที่นั่ง และพรรคฟุนเซนเปค

(Funcinpec Party) ได้คะแนนอันดับสาม 1,072,313 คิดเป็นร้อยละ 20.8 ได้ที่นั่งสภาไป 26 ที่นั่ง (Kazmin and Amy, 2003) แต่คะแนนเสียงที่พรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) ได้ไปนั้นไม่ถึง 2 ใน 3 ของคะแนนเสียงข้างมากจึงไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ ทำให้สมเด็จฮุน เซน ต้องหาแนวร่วมจากพรรคอื่นมาเป็นพรรคร่วมรัฐบาลเพื่อปลดล็อกภาวะชะงักงันทางการเมือง เป็นที่น่าสังเกตว่าพรรคที่สมเด็จฮุน เซน ได้เลือกเข้ามาเป็นพรรคร่วมรัฐบาลคือพรรคฟุนซินเปก (Funcinpec Party) ซึ่งเป็นพรรคที่ตนเองเคยทำรัฐประหารมาก่อน แต่การตกลงระหว่างกันของทั้งสองพรรคเป็นไปอย่างราบรื่นคล้ายกับกลุ่มการเมืองของพรรคฟุนซินเปก (Funcinpec Party) นั้นก็แอบคาดหวังต่อการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลในครั้งนี้อยู่แล้ว ส่งผลให้พรรคสมรังสี (Sam Rainsy Party) ของนายสม รังสี กลายเป็นฝ่ายค้านในที่สุด และในปีนั้นเองสมเด็จฮุน เซน ก็ได้รับเลือกจากรัฐสภาให้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัย และมีวาระการดำรงตำแหน่งในสมัยเป็นเวลา 5 ปี

พ.ศ. 2551 รัฐบาลสมเด็จฮุน เซน ได้หมดวาระลง กัมพูชาได้จัดการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นอีกรอบ ผลปรากฏว่าพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) ชนะการเลือกตั้งอีกครั้ง ด้วยคะแนนเสียง 3,992,374 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58.1 ได้ที่นั่งในรัฐสภาจำนวน 90 ที่นั่ง รองลงมาคือ พรรคสมรังสี (Sam Rainsy Party) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้าน ได้คะแนนเสียงไป 1,316,714 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 21.9 ได้ที่นั่งในรัฐสภาจำนวน 26 ที่นั่ง อันดับสาม คือ พรรคสิทธิมนุษยชนกัมพูชา (Changes at Human Rights Party) ซึ่งเป็นพรรคใหม่ได้คะแนนเสียง 397,816 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 6.62 ได้ที่นั่งในรัฐสภาจำนวน 3 ที่นั่ง อันดับ 4 พรรคคนโรตม รณฤทธิ์ ได้คะแนนเสียง 337,943 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 5.62 ได้ที่นั่งในรัฐสภาจำนวน 2 ที่นั่ง และสุดท้าย คือ พรรคฟุนซินเปก ได้คะแนนเสียง 303,764 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 5.05 ได้ที่นั่งในรัฐสภาจำนวน 2 ที่นั่ง จากการเลือกตั้งในครั้งนี้พบว่าการเมืองกัมพูชามีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ด้วยคะแนนนิยมในพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) ที่เพิ่มขึ้นอย่างเท่าตัวเมื่อเทียบกับการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา สามารถแบ่งสัดส่วนที่นั่งในรัฐสภาได้มากกว่า 2 ใน 3 และสามารถจัดตั้งรัฐบาลเพียงพรรคเดียวได้ (People, 2007) อย่างไรก็ตามคะแนนพรรคสมรังสี ซึ่งเป็นฝ่ายค้านก็ยังทิ้งห่างจากพรรครัฐบาลมาก ความน่าสนใจในการเปลี่ยนทางการเมืองครั้งนี้อีกประการหนึ่ง คือ พรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงเป็นอันดับสามและสี่กลายเป็นพรรคสิทธิมนุษยชนกัมพูชาและพรรคคนโรตม รณฤทธิ์ ซึ่งเป็นพรรคใหม่ ส่วนพรรคฟุนซินเปก (Funcinpec Party) ที่เคยได้รับคะแนนเสียงมากเป็นอันดับสองในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมากลับได้คะแนนเสียงเพียงสามแสนกว่าคะแนนและได้ที่นั่งในสภาเพียง 2 ที่นั่งเท่านั้น

พ.ศ. 2556 ผลการเลือกตั้งในกัมพูชาครั้งนี้ยังเป็นพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) ชนะการเลือกตั้ง ด้วยคะแนนเสียง 3,253,969 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 48.83 ได้สัดส่วนที่นั่งในรัฐสภาจำนวน 68 ที่นั่ง ซึ่งลดลงจากการเลือกตั้งที่ผ่านมาถึง 22 ที่นั่ง รองลงมาคือ พรรคสงเคราะห์ชาติของนายสม รังสีได้คะแนน 2,946,176 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 44.46 ได้สัดส่วนที่นั่งในรัฐสภาจำนวน 55 ที่นั่ง (Thai PBS News, 2556) สภาพการเมืองกัมพูชาในช่วงนี้ค่อนข้างผันผวนจากเกมการเมืองของทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ซึ่งทำให้คะแนนนิยมในพรรครัฐบาลเริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด และประชาชนกัมพูชาจำนวนมากได้หันมาสนับสนุนและลงคะแนนเสียงให้กับพรรคฝ่ายค้านคือพรรคสงเคราะห์ชาติ (Cambodia

National Rescue Party: CNRP) มากขึ้น คณะแนวนโยบายที่ฝ่ายค้านได้รับนี้อาจจะเนื่องมาจากพรรคสงเคราะห์ชาติที่จัดใหม่นี้เกิดจากการรวมตัวของสองพรรคการเมืองที่มีฐานคะแนนนิยมจากคนรุ่นใหม่ คือ พรรคสมรังสี (Sam Rainsy Party) และ พรรคสิทธิมนุษยชนกัมพูชา (Changes at Human Rights Party) ด้วยคณะแนวนโยบายของฝ่ายค้านที่เพิ่มมากขึ้นประกอบกับกระแสความโหยหาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประชาชนกัมพูชาโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ส่งผลให้อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลสมเด็จฮุน เซน เริ่มสั่นคลอน เหตุนี้เชื่อได้ว่ารัฐบาลจึงพยายามใช้กลไกทางการเมืองที่หลากหลายเข้าจัดการกับพรรคฝ่ายค้านจนที่สุดก็สามารถจัดการยุบพรรคสงเคราะห์ชาติได้ด้วยเครื่องมือจากอำนาจตุลาการ ซึ่งเหตุการณ์ลี้ภัยพรรคสงเคราะห์ชาติและตั้งข้อหาบทบัญญัติให้กับหัวหน้าพรรคฝ่ายค้านนี้ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เริ่มไม่เชื่อใจในการบริหารงานของรัฐบาลมากยิ่งขึ้นรวมถึงการเปื้อนหายากการเมืองของคนกัมพูชาในช่วงเวลานั้นอีกด้วย

ล่าสุดกัมพูชาได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อ พ.ศ. 2561 (2018) พบว่า พรรคฝ่ายรัฐบาล นำโดยพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) ร่วมกับพรรคร่วมรัฐบาลอีก 19 พรรค ได้ชนะการเลือกตั้งอย่างเป็นเอกฉันท์ด้วยจำนวนที่นั่งในสภา 123 ที่นั่ง (Khmertime, 2018) และผลจากการที่พรรคสงเคราะห์ชาติ (พรรคฝ่ายค้าน) ถูกยุบก่อนมีการเลือกตั้งเพียง 10 เดือน ทำให้ให้การเลือกตั้งในครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งที่ปราศจากฝ่ายค้าน สาเหตุสำคัญมาจากการที่พรรคสงเคราะห์ชาติ ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านได้ถูกศาลสูงสุดกัมพูชาพิพากษาสั่งยุบพรรค หัวหน้าพรรคถูกตัดสิทธิในข้อหาบทบัญญัติ และสมาชิกพรรคถูกตัดสิทธิการเมืองเป็นเวลา 5 ปี เนื่องจากข้อกล่าวหาสมคบกับต่างประเทศ (อเมริกา) เพื่อเตรียมการโค่นล้มรัฐบาล ซึ่งเป็นผลมาจากกฎหมายพรรคการเมืองของกัมพูชาที่มีผลใช้บังคับในช่วงกลางปี พ.ศ. 2560 นั้นเอง

สำหรับภาพรวมของประชาธิปไตยในกัมพูชาขณะนี้เริ่มมีการใช้หลักการของประชาธิปไตยในการขับเคลื่อนการเมืองในประเทศอย่างจริงจัง คือ มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปในประเทศและจัดตั้งรัฐบาลผ่านรัฐสภาตามขั้นตอน ซึ่งเมื่อมองเพียงภาพที่ถูกเผยแพร่ออกมาโดยสื่อของกัมพูชาอาจจะเห็นว่าประชาธิปไตยในกัมพูชานั้นกำลังเบ่งบานตามครรลองปฏิบัติของหลักการที่ทั่วโลกยอมรับ แต่หากพิจารณาและวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งในเนื้อหาและสถานการณ์ในกัมพูชาที่เกิดขึ้นอาจจะเห็นภาพของ “รัฐทรราช” ที่มีการยื้อแย่งอำนาจในรูปแบบใหม่ที่ไม่ใช่การใช้อำนาจทหารเข้าทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารเหมือนแต่ก่อน แต่เป็นการใช้อำนาจทางการเมืองและเครื่องมือทางการเมืองที่หลากหลาย จากอำนาจของการเป็นผู้บริหารรัฐเข้าจัดการฝ่ายตรงข้ามให้หมดอำนาจการต่อสู้ในสนามการเมืองไป ไม่เพียงแต่พรรคฝ่ายค้านหรือกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามเท่านั้นที่ถูกรัฐบาลเข้าจัดการเล่นงาน สำหรับประชาชนในสังคมที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากรัฐบาลก็ถูกจัดการด้วยเครื่องมือต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุนี้ภาพลักษณ์ประชาธิปไตยที่สวยงามในกัมพูชาที่ปรากฏออกมาสู่สายตาชาวโลกนั้นอาจจะไม่ได้เป็นจริงดังที่ปรากฏเสมอไป เพราะพรมแดนที่ปรายด้วยกสิกรรมที่รัฐต้องการให้ชาวโลกเห็นนั้นได้พรมอาจจะมีหลายอย่างที่รัฐบาลไม่ต้องการนำเสนอหรือปิดบังอำพรางอยู่อีกมาก ดังตัวอย่างการได้มาซึ่งคะแนนเสียงและสัดส่วนที่นั่งในรัฐสภาของรัฐบาลในแต่ละรอบการเลือกตั้งนั้น รัฐบาลไม่สามารถ

อธิบายต่อชาวโลกได้อย่างเต็มปากว่า ได้ใช้กลไกหรือเครื่องมือใดบ้างในการรักษาฐานอำนาจและประโยชน์ทางการเมืองของตนเองไว้ จึงสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเหนียวแน่นเสมอมาและสามารถสืบทอดอำนาจทางการเมืองมาได้ทุกวาระสมัยของการเลือกตั้งจนถึงปัจจุบันได้

เครื่องมือทางการเมืองในการรักษาอำนาจของรัฐบาลสมเด็จสุณ เซน

1. การใช้แนวคิดครองอำนาจนำในการควบคุมสังคม

แนวคิดเรื่อง การครองอำนาจนำเป็นการพยายามวิเคราะห์เพื่อการเข้าถึงหรือเข้าใจอุดมการณ์วัฒนธรรมที่ครอบงำชีวิตของผู้คนและกลยุทธ์ของการครองอำนาจนำ คือการครองอำนาจนำทางการเมืองและการครองอำนาจนำทางวัฒนธรรม ซึ่งจะเน้นการใช้สื่อเพื่อสร้างความเห็นพ้องต้องกันอันจะเป็นประโยชน์ในการจัดการและปกครองและเพื่อสร้างกลุ่มทางประวัติศาสตร์ช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดหรือการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิด (War of Position) และการสร้างความยินยอมพร้อมใจ โดยการทำการสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดดังกล่าวนี้ จะดำเนินการโดยอาศัยกลไกต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการยอมรับและได้มาซึ่งภาวะการครองอำนาจนำทางความคิดและความเชื่อของผู้คนในสังคมอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือการยึดพื้นที่ประชาสังคมและสังคมการเมืองนั้นจะต้องอาศัย “เครื่องมือ” หรือ “กลไก” เป็นอาวุธ เช่นเดียวกับการใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ทางการทหาร เพื่อทำการสงครามขับเคี่ยวหรือสงครามทางการเมือง (วัชรพล พุทธิรักษา, 2549)

ทั้งนี้สมเด็จสุณ เซน ก็ได้อาศัยกลไกหลายประการเป็นเครื่องมือในการยึดกุมจิตใจผู้คนเหนือพื้นที่ทางสังคมและในขณะเดียวกันก็ยึดกุมกลไกอำนาจรัฐควบคุมกันไปอีก ซึ่งทั้งสองเครื่องมือถือเป็นสิ่งที่สำคัญต่อกระบวนการสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นตามความมุ่งหมายของกลุ่มหรือชนชั้นผู้นำทางการเมืองของกัมพูชา โดยกลไกการครองอำนาจนำถือเป็นสิ่งใดก็ได้ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด หรือส่งผ่านชุดความคิด จากด้านนัการเมืองหรือผู้มีอิทธิพลทางการเมืองไปยังผู้คนในสังคม ซึ่งในกัมพูชาการใช้กลไกอำนาจรัฐอาจเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามความต้องการของชนชั้นปกครองโดยที่ประชาชนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ได้แก่ (สมลักษณ์ ศรีราม, 2559)

1) **ภาพลักษณ์ของผู้นำ** ถือเป็นกลไกหนึ่งที่สมเด็จสุณ เซน ได้นำมาใช้เป็นอาวุธในการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดด้วยการได้ย้อนกลับไปหาจารีตการใช้อำนาจแบบเก่าในสังคมเขมรโบราณซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ในทัศนคติและความรับรู้ของคนกัมพูชาปัจจุบัน อาทิ หลักการที่ว่าอำนาจ (Monarchy) จะต้องเกิดจากการประกอบเข้าด้วยกันของสิ่งมงคลอย่างเช่น บุญญาบารมี และ ยศถาบรรดาศักดิ์ (ดุลยภาค ปรีชารัชช, 2557) ซึ่งทัศนะดังกล่าวนี้ แอนน์ รุธ แฮนเซน (Hansen, Anne Ruth) เสนอคำอธิบายไว้ในหนังสือเรื่อง How to Behave: Buddhism and Modernity in Colonial Cambodia 1860–1930 ว่ามีการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับโลกทัศน์ใหม่ ๆ ที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาหรืออีกนัยหนึ่งคือชาวกัมพูชายังคงความเชื่อเรื่องจักรวาลทัศน์ ซึ่งเป็นแบบที่มีโครงสร้างทางลำดับชั้น ทั้งลำดับชั้นทางภพภูมิและทางศีลธรรม บุคคลซึ่งเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารอาจมีชีวิตที่ดีกว่าปัจจุบันด้วยการสั่งสมบุญ

บารมีอันจะนำไปสู่การเกิดในภพภูมิที่สูงขึ้นในชาติหน้า (Hansen, Anne Ruth, 2008) ด้วยแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้ นายฮุน เซนจึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “สมเด็จพระจักรมหาเสนาบดีเดโช ฮุน เซน” เมื่อ พ.ศ. 2536 นอกจากนั้น ยังมีบุคคลที่สำคัญกัมพูชาได้รับการสถาปนาบรรดาศักดิ์อีก 2 คน คือ สมเด็จพระจักรมหาธรรมโฬริศาล เจีย ชิม ประธานพฤษภกษากัมพูชา (วุฒิสภา) และสมเด็จพระจักรมหาพญาจักรี เฮง สัม ริน ประธานรัฐสภากัมพูชา พร้อมกับดำรงตำแหน่งจอมพล (พลเอก 5 ดาว) แห่งกองทัพกัมพูชา (The Phnom Penh Post, 2009) ซึ่งแน่นอนว่าการประดับชั้นยศและการมีบรรดาศักดิ์ชั้นสูงยังสามารถใช้ได้กับแนวคิดทางสังคมกัมพูชาในอดีต เพราะผู้คนในสมัยนั้นเชื่อว่าการที่บุคคลจะได้ยศบรรดาศักดิ์ต่างๆ นั้น ย่อมเกิดจากวาสนาบารมีของบุคคล ผู้นั้นเพราะการมีบุญบารมีมากก็ย่อมได้รับการเลื่อนยศฐาบรรดาศักดิ์ที่สูงขึ้น และบุคคลที่มียศสูงก็ควรได้รับการไว้อื้อเชื้อใจในการปกครองสังคมนั่นเอง

2) การใช้กระเสชาตินิยม ถือเป็นเครื่องมือทางการเมืองอีกอย่างหนึ่งที่สมเด็จพระฮุน เซน ได้ใช้ในการต่อสู้ช่วงชิงความหมาย (War of Position) เพื่อให้ประชาชนกัมพูชายอมรับการครองอำนาจนำที่ยาวนานต่อเนื่องของตนเอง กล่าวคือ กระแสความนิยมของสมเด็จพระฮุน เซน เกิดจากผลงานการบริหารประเทศช่วงที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ การฟื้นฟูบูรณะประเทศจากภาวะสงคราม การยุติความขัดแย้งของคนในชาติจากความขัดแย้งทางการเมืองและการปกครอง เนื่องจากประสบการณ์อันเลวร้ายของชาวกัมพูชาในช่วงสงครามกลางเมืองเกือบที่กินเวลากว่า 30 ปี ด้วยเหตุนี้ประชาชนจึงมองว่าสมเด็จพระฮุน เซน เป็นผู้มืบทบาทสำคัญในการสร้างชาติกัมพูชาใหม่ (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558) ดังนั้นกระเสชาตินิยมจึงมักจะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นทางการเมืองอยู่เป็นระยะ ๆ ดังจะเห็นได้จากช่วงเวลาที่มีการหาเสียงเลือกตั้ง สมเด็จพระฮุน เซน จะใช้วิธีปลุกกระแสเรื่องราวในอดีตขึ้นมาให้ผู้คนหวาดกลัว นั่นก็คือเรื่องของ “เขมรแดง” โดยมักกล่าวถึงผู้ที่ไม่ยอมเลือกพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) แต่มีการลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่พรรคฝ่ายค้านว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้เขมรแดงกลับมาใช้อิทธิพลนำมาสู่การล้างแค้นชนเผ่าประชาชนและไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุขอีกต่อไป (สมศรี หาญอนันท์สุข, 2556) เช่นเดียวกันกับกรณีพิพาทเรื่องเขตแดนกับประเทศไทยและประเทศเวียดนาม เพื่อสร้างความได้เปรียบในทางการเมือง สมเด็จพระฮุน เซน มักจะการโจมตีในระหว่างการหาเสียงว่าหากพรรคฝ่ายค้านได้รับการเลือกตั้งก็จะนำมาซึ่งภัยสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองฝั่ง โดยใช้การโฆษณาชวนเชื่อในการปลุกเร้ามวลชนทำให้ประชาชนชาวกัมพูชาตื่นอยู่เพียงข้าง เนื่องจากสมเด็จพระฮุน เซนสามารถใช้ข้อพิพาทดังกล่าวเป็นเป้าหมายในการสร้างความรู้สึกชาตินิยมได้ (ศรุตี สกุลรัตน์, 2551) ซึ่งนักการเมืองกัมพูชาถือว่ามีความสามารถในการเล่นเกมการเมืองโดยเฉพาะการหยิบยืมปัญหาและความขัดแย้งทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องเขตแดน ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม ที่มักจะถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างสถานการณ์ทางการเมืองเพื่อสร้างคะแนนนิยมและปลุกกระแสการต่อต้านระหว่างกันได้เสมอ เพราะปัญหาเหล่านั้นสามารถปลุกกระแสชาตินิยมในกัมพูชาได้เป็นอย่างดีเสมอมา แต่หลายฝ่ายก็ไม่ได้เห็นด้วยกับแนวคิดทางการเมืองของกัมพูชาเท่าใดนัก เพราะถือว่าเป็นจุดต่างทางการเมืองของกัมพูชา

ที่สำคัญและส่งผลให้นักสิทธิมนุษยชนในอาเซียนวิจารณ์ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านที่ใช้เรื่องราวดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือในการหาเสียงเลือกตั้ง

3) การเมืองเครือญาติ (Political Cronyism) เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สมเด็จฮุน เซน ได้วางแผนไว้เพื่อครองอำนาจในกัมพูชา เนื่องจากการจัดวางระบบการเมืองเครือญาตินิยม (Political Cronyism) และการเมืองอุปถัมภ์ (Patronage Politics) นี้ สมเด็จฮุน เซน ได้ผลักดันบรรดาบุตรธิดาทั้ง 5 คน รวมไปถึงเครือญาติของชนชั้นนำทางสังคมให้อยู่ในตำแหน่งสำคัญทางการเมืองในเกือบทุกหน่วยงาน ตลอดจนการสร้าง “เครือข่ายระบบอุปถัมภ์” (Patronage System Networking) ในกลุ่มการเมือง ทหาร ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับ จนถึงประชาชนตามหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับและสามารถชักจูงและจูงใจให้เชื่อฟัง ซึ่งเห็นได้จากกรณีการส่งบุตรชายทั้ง 3 คน ไปศึกษาต่อด้านการทหารในต่างประเทศ โดยนายฮุน มานัต บุตรชายคนโต ถือเป็นชาวกัมพูชาคนแรก ที่มีโอกาสได้ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยเวสต์พอยต์ ในสหรัฐอเมริกา และมีอำนาจในการควบคุมกองกำลังพิทักษ์ของครีส์ซึ่งถือเป็นกองทหารส่วนตัวของสมเด็จฮุน เซน รวมถึงกองกำลังต่อต้านการก่อการร้ายที่ได้ชื่อว่าเป็นหน่วยรบพิเศษระดับแนวหน้าของกองทัพกัมพูชาและยังคุมกำลังพลติดอาวุธถึง 5,000 นายที่สามารถป้องกันการก่อรัฐประหาร ส่วนนายฮุน มานิต บุตรชายคนที่ 2 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยข่าวกรองกลางที่ทรงอิทธิพลแห่งกระทรวงกลาโหมกัมพูชา อีกทั้งชีวิตส่วนตัวยังได้สมรสกับ นางฮอก จันดาวิ บุตรสาวของ พลเอกฮอก ลุนตี อดีตผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติซึ่งยิ่งเสริมระบบการเมืองเครือญาตินิยมให้แผ่ขยายไปยังกองกำลังตำรวจของประเทศด้วย และยิ่งตอกย้ำอิทธิพลเหนือเหล่าตำรวจมากขึ้น เมื่อลูกสาวคนที่ 3 อย่าง นางฮุน มานา ได้สมรสกับบุตรชายอีกคนของ พลเอกฮอก ลุนตี จึงกลายเป็นความสัมพันธ์ 2 ชั้นที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น (สมลักษณ์ ศรีราม, 2559)

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้การครองอำนาจทางการเมืองสมบูรณ์แบบ คือ สมเด็จฮุน เซน ได้วางตัว นายฮุน มานี บุตรชายคนเล็กไว้เป็นทายาททางการเมืองและถูกจัดวางให้เป็นประธานกลุ่มยุวชน คนหนุ่มสาวกัมพูชาที่เรียกว่า “สหภาพสหพันธ์เยาวชนกัมพูชา” ที่มีลักษณะเป็นกลไกหนึ่งของพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) มีหน้าที่ให้ทุนการศึกษาและทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนรุ่นใหม่ทุกประเภท โดยเฉพาะการจัดเทศกาลสงกรานต์ที่นครวัดส่งผลให้ นายฮุน มานี ได้รับเสียงสนับสนุนจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ไม่น้อยโดยการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมานายฮุน มานี ได้ขับตัวเองเข้าใกล้ขีดกระแสการเมืองมากยิ่งขึ้นเมื่อเขาได้รับเลือกให้เป็น ส.ส.จังหวัดกัมปงสะเป็ และยังเป็น ส.ส.ที่มีอายุน้อยที่สุดในประวัติศาสตร์ของกัมพูชา หลายฝ่ายจึงคาดหมายกันว่า นายฮุน มานี คือ “ทายาทการเมือง” ที่ สมเด็จฮุน เซน ได้วางตัวเพื่อสืบทอดอำนาจคนต่อไป

นอกจากนั้น ยังมีบุตรของแกนนำสำคัญในพรรคประชาชนกัมพูชาหรือ CPP อีกหลายคนที่ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญ อาทิ บุตรชายของนายโซก อัน (Sok An) รองนายกรัฐมนตรี บุตรชายนายซาร์ เค็ง (Sar Kheng) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งและได้เป็น ส.ส. ใหม่ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมามีด้วยเช่นกัน รวมทั้งแกนนำจำนวนหนึ่งในพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian

2) การใช้ทรัพยากรของรัฐเพื่อประโยชน์ในการหาเสียง เป็นข้อกล่าวหาหนึ่งที่สหภาพยุโรป (EU) ระบุไว้ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2551 (2008) ว่ารัฐบาลสมเด็จพระสันตะปาปา ได้มีการใช้ทรัพยากรของทางราชการในการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งแก่พรรคตนเองอย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย ซึ่งการกระทำนี้ถือเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายการเลือกตั้งสากลและผิดหลักจริยธรรมของการเป็นผู้บริหารประเทศ อย่างไรก็ตามรัฐบาลสมเด็จพระสันตะปาปาได้ปฏิเสธข้อกล่าวหานี้มาโดยตลอด แม้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์จากคณะผู้สังเกตการณ์นานาชาติ และพรรคฝ่ายค้านถึงเรื่องความไม่โปร่งใสของการเลือกตั้งเกือบทุกสมัย (BBC News, 2018)

3) การครอบงำหน่วยงานราชการและองค์กรอิสระ องค์การภาครัฐถือเป็นเครื่องมือของรัฐบาลสมเด็จพระสันตะปาปา ที่ได้ใช้มานาน สืบเนื่องมาจากแนวคิดการครองอำนาจทางสังคม ประกอบกับแนวคิดแนวคิดการเมืองระบบเครือญาติที่ถูกนำมาใช้เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ทางการเมืองของสมเด็จพระสันตะปาปา มาจนถึงทำให้สามารถกำหนดทิศทางการเมืองภายในประเทศได้ ดังกรณีถูกกล่าวหาเกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2556 (2013) ซึ่งถูกพรรคฝ่ายค้านร้องขอให้องค์การสหประชาชาติ (UN) เข้ามาช่วยตรวจสอบ เนื่องจากพรรคฝ่ายค้าน นำโดยนายสม รังสี ได้ประกาศว่ามี “บัตรผี” คือมีชื่อ “คนตาย” จำนวนมากถูกยัดใส่ให้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และในบางเขตรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็หายไปจำนวนมาก ซึ่งฝ่ายค้านรวบรวมตัวเลขแล้วพบว่าอาจมีรายชื่อที่หายไปราว ๆ 1.3 ล้านคน (The matter, 2020) ทั้งหมดนี้ยังไม่นับรวมกับการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกัมพูชาไม่สามารถรวบรวมจำนวนผู้มาใช้สิทธิทั้งหมดได้ว่ามีเท่าไร และเมื่อถึงเวลานั้นพรรคฝ่ายค้านกล่าวว่าไม่สามารถเข้าถึงสื่อได้อย่างเต็มที่เพราะถูกข่มขู่คุกคามในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่เชื่อว่าเป็นพรรคพวกของฝ่ายรัฐบาลอีกด้วย ความเคลือบไหวดังกล่าวนี้น่าทึ่งมากจนกระทั่งความกังวลของนานาชาติรวมทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป (EU) ที่มีต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ทว่าทั้งสองประเทศดังกล่าวให้ความเห็นว่าการตรวจสอบการทุจริตที่เป็นข่าวควรเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งของกัมพูชาเป็นผู้ดำเนินการมากกว่าต่างประเทศจะยื่นมือเข้าแทรกแซง (Post Today, 2556)

4) การใช้อำนาจรัฐคุกคามประชาชน ซึ่งจากภาพการเลือกตั้งของกัมพูชาในปี พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมามีประชาชนส่วนใหญ่เริ่มเบื่อหน่ายการเมืองภายในประเทศ และเริ่มไม่เห็นด้วยกับแนวทางการบริหารงานของรัฐบาลสมเด็จพระสันตะปาปา รวมถึงนโยบายรัฐที่ใช้อยู่ จึงก่อให้เกิดกระแสการประท้วงต่อต้านรัฐบาลในหลายพื้นที่และมีบางส่วนเริ่มใช้กลยุทธ์ต่อต้านรัฐบาลด้วยการไม่ออกไปเลือกตั้ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เข้าถึงสื่อออนไลน์ต่าง ๆ และอาจจะเป็นผลมาจากกระแสการรณรงค์ของแกนนำพรรค CNRP ที่ส่วนใหญ่ลี้ภัยออกนอกประเทศที่ได้ออกโครงการ “นิวสะอาด” เพื่อรณรงค์ให้ผู้ที่มิสิทธิเลือกตั้งดออกเสียงเพื่อเป็นการประท้วง ต่อมารัฐบาลและคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติ กัมพูชา (NEC) ได้ออกมาเตือนว่าการรณรงค์คว่ำบาตรการเลือกตั้งถือว่าผิดกฎหมายและจะดำเนินคดีกับผู้สนับสนุนการกระทำความผิดดังกล่าว นอกจากนี้รัฐบาลกัมพูชาได้สั่งซื้อหมีกลบไม้ได้จำนวน 51,000 ขวดจากอินเดีย ซึ่งนำมาใช้ประทุรบก้นมือในการเลือกตั้งและเพื่อป้องกันประชาชน

ลงคะแนนเสียงซ้ำและเพื่อตรวจสอบว่าประชาชนคนใดที่มีสิทธิเลือกแต่ไม่ยอมไปใช้สิทธิ์ด้วย ซึ่งอาจเป็นเรื่องตลกร้ายที่มาตรการป้องกันการลงคะแนนเสียงซ้ำถูกนำมาใช้ตรวจตราและตอบโต้ผู้ไม่ไปลงคะแนนในการเลือกตั้งครั้งนี้ (BBC News, 2018 (ข))

5) การใช้อำนาจตุลาการและกฎหมายกำจัดคู่แข่ง กัมพูชาได้ปรากฏเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองอีกครั้งด้วยการยุบพรรคฝ่ายค้านก่อนมีการเลือกตั้งเพื่อเปิดทางให้รัฐบาลได้เข้าสู่กระบวนการเลือกตั้งอย่างไร้สิ่งกีดขวาง ถือเป็นความสำเร็จของรัฐบาลที่สามารถกำจัดคู่แข่งทางการเมืองได้เป็นอย่างดี และเหตุการณ์นี้ทำให้องค์กรต่างประเทศและประชาชนกัมพูชาจำนวนมากเริ่มไม่ไว้วางใจและไม่เชื่อใจในการบริหารงานของรัฐบาลว่าจะมีความเที่ยงธรรมในการบริหารประเทศ ยกตัวอย่างกรณีศาลสูงสุดกัมพูชาได้พิพากษาสั่งยุบพรรคกู้ชาติกัมพูชา หรือ พรรคสงเคราะห์ชาติ (Cambodia National Rescue Party: CNRP) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้าน เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 จากข้อกล่าวหาว่าวางแผนร่วมกับต่างชาติเพื่อโค่นล้มรัฐบาลทำให้สมาชิกของพรรคทั้งหมดถูกห้ามยุ่งเกี่ยวกับการเมืองนาน 5 ปี ส่งผลให้การเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2561 พรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) และพรรคร่วมรัฐบาลอีก 19 พรรค ไร้คู่แข่งทางการเมือง โดยมูลเหตุเกิดจากนายเก็ม โษะคา หัวหน้าพรรคสงเคราะห์ชาติ (Cambodia National Rescue Party: CNRP) ถูกบุกจับกุมที่ในข้อหากบฏสมรู้ร่วมคิดกับสหรัฐฯ กระทำการอันเป็นปรปักษ์ต่อรัฐบาล หลังจากนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคนของพรรคสงเคราะห์ชาติ (Cambodia National Rescue Party: CNRP) ต่างลี้ภัยออกนอกประเทศเพราะเกรงการกวาดล้างจับกุม หากแต่ประเด็นสำคัญคือฝ่ายตุลาการที่ดำเนินการพิจารณาคดีในครั้งนี้ คือ นายดิท มุนี ประธานศาลฎีกาของกัมพูชา และเป็นสมาชิกอาวุโสของพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลของสมเด็จฮุนเซน และในการพิจารณาคดีมีการกล่าวว่า การที่พรรคสงเคราะห์ชาติ (Cambodia National Rescue Party: CNRP) ไม่ส่งทนายความเข้ามาทำหน้าที่ในระหว่างการไต่สวนถือว่าได้รับสารภาพต่อข้อกล่าวหาวางแผนก่อการปฏิวัติแล้ว (BBC News, 2017)

นอกจากนี้ยังหลายกรณีที่เกิดขึ้นให้เห็นว่า รัฐบาลกัมพูชาได้ใช้กฎหมายเล่นงานคู่ต่อสู้อย่างหนักมาแล้วในอดีต เช่น กรณีนายตอต ซารอน สมาชิกของพรรคสมรังสี (Sam Rainsy Party) ถูกตำรวจจับและนำตัวไปกักขังทำให้กลุ่มสิทธิมนุษยชนนานาชาติกล่าวหาว่าการกระทำเช่นนี้ของรัฐบาลเป็นการข่มขู่สมาชิกพรรคฝ่ายค้าน อย่างพรรคสมรังสี (HRW, 2008) แต่สุดท้ายนายตอต ซารอน ก็ได้รับพระราชทานอภัยโทษ หรือกรณี นายสม รังสี อดีตผู้นำฝ่ายค้านได้หลบหนีออกนอกประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2552 เนื่องจากถูกดำเนินคดีข้อหาปลุกปั่นให้เกิดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติและเจตนาเผยแพร่ข้อมูลเท็จเขาถูกตัดสินจำคุก 11 ปี แต่ได้รับพระราชทานอภัยโทษเช่นเดียวกัน ต่อมา พ.ศ. 2556 นายสม รังสี ได้ถูกศาลตัดสินในคดีหมิ่นประมาทนายกรัฐมนตรีนี้อาจมาจากมาจากการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลในทางลบ จนเกิดการฟ้องร้องและดำเนินคดีตามกฎหมายจนต้องลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ และในปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมานายสม รังสี พยายามที่จะกลับเข้าประเทศกัมพูชาหลายครั้งแต่ก็ไม่สามารถทำได้เนื่องจากทางการกัมพูชาได้พิจารณาแล้วว่า การกลับมาของนายสม รังสี จะก่อให้เกิดความวุ่นวายในประเทศและได้ตั้งข้อหาเป็นภัย

คุกคามต่อรัฐบาลกัมพูชาให้แก่ชายสม รัสส์อีกด้วย (BBC News, 2019) ซึ่งเห็นได้ชัดว่ารัฐบาลกัมพูชาได้ใช้กฎหมายในการกำจัดคู่แข่งอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้รัฐบาลกัมพูชายังได้ประสานมายังประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเจรจาขอร้องว่าอย่าได้ให้ที่อยู่อาศัยแก่คนกลุ่มคนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลกัมพูชา กลุ่มนี้ได้อาศัยประเทศเพื่อนบ้านเพื่อใช้ปลูกปั่นสร้างความแตกแยกในกัมพูชา ซึ่งไม่มีเพียงประเทศไทยเท่านั้นที่กัมพูชาได้ทำการร้องขอเพราะยังรวมไปถึง มาเลเซีย และอินโดนีเซียด้วย

บทสรุป

ความขมขื่นจากภัยสงครามและประวัติศาสตร์ในการเข่นฆ่าเพื่อนร่วมชาติพันธุ์เดียวกันด้วยความกระหายอำนาจของผู้ปกครองกัมพูชาในอดีต ถือเป็นความเลวร้ายทางสังคมอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ของประชาชนชาวกัมพูชา นับแต่รอดพ้นจากห้วงเวลาแห่งสงครามภายในประเทศมาแล้ว สิ่งที่ไม่ดีของพลเมืองคือความต้องการเห็นประเทศของตนเองได้พัฒนาทัดเทียมนานาชาติในอารยประเทศในโลก โดยกัมพูชาเลือกที่จะใช้หลักการปกครองสากลแบบตะวันตก ที่เรียกว่า “ระบอบประชาธิปไตย” เข้ามาขับเคลื่อนประเทศมากกว่าที่จะกลับไปใช้ระบอบ “สังคมนิยมคอมมิวนิสต์” แบบเดิม โดยความพยายามที่จะเริ่มต้นใช้ระบอบประชาธิปไตยในกัมพูชานั้นเกิดขึ้นหลายครั้ง สามารถแบ่งได้เป็น 2 ยุคด้วยกัน คือ

ประชาธิปไตยยุคแรก คือยุคเริ่มต้นของการนำแนวคิดประชาธิปไตยเข้ามาใช้ในประเทศกัมพูชา โดยสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ซึ่งเป็นแนวคิดการปกครองแรกที่ถูกนำมาใช้หลังจากกัมพูชาได้รับอิสรภาพจากชาติอาณานิคม (ฝรั่งเศส) ด้วยความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นให้กัมพูชาสามารถมีสิทธิในการปกครองตนเองอย่างสมบูรณ์ แต่ทว่าในยุคนี้แนวคิดของผู้ปกครองยังคงไม่ลึกซึ้งเพียงพอต่อความหมายตามหลักการของประชาธิปไตยที่แท้จริงเท่าใดนัก โดยเห็นได้จากพฤติกรรมของผู้ปกครองและนโยบายทางการเมืองที่ใช้ปฏิบัติต่อผู้เห็นต่างและฝ่ายการเมืองตรงข้ามอย่างรุนแรงตลอดช่วงเวลาที่อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งการใช้อำนาจทางการเมืองมีลักษณะไม่แตกต่างแนวคิดลัทธิอำนาจนิยมที่ใช้ปฏิบัติกัน รวมถึงนโยบายที่แข็งกร้าวต่อผู้เห็นต่างของรัฐส่งผลให้เกิดความไม่พอใจแก่ฝ่ายตรงข้ามจำนวนมากและพยายามโค่นล้มรัฐบาลจนสำเร็จ ทำให้การเป็นประชาธิปไตยในยุคแรกสิ้นสุดลงและถูกปกครองด้วยลัทธิสังคมนิยมแทน นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสังเกตอย่างยิ่งว่า เมื่อโค่นล้มรัฐบาลประชาธิปไตยได้สำเร็จ กลุ่มผู้นำอำนาจทางการเมืองของคอมมิวนิสต์มุ่งที่จะเล่นงานและกำจัดฝ่ายตรงข้ามคือกลุ่มอำนาจเดิมเช่นเดียวกับที่ฝ่ายตนได้ถูกกระทำ ที่สำคัญคือเป็นจัดการแบบเบ็ดเสร็จด้วยวิธีการสังหารชีวิตคนที่เห็นต่างในแนวคิด รวมไปถึงกลุ่มชนชั้นนำเดิมภายในประเทศ ได้แก่ ราชวงศ์ ขุนนาง นักปราชญ์ราชบัณฑิต นักคิดนักเขียน และประชาชนที่ต่อต้านคำสั่งของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ ในสมัยนั้น จนนำมาสู่เหตุการณ์ทุ่งสังหารในกัมพูชาที่มีผู้คนล้มตายมากกว่าสองล้านคน จนกระทั่งเกิดความพลิกผันทางการเมืองโลกอีกครั้งจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ส่งผลให้การเมืองภายในกัมพูชาได้รับผลกระทบตามไปด้วยและส่งผลให้กลุ่มผู้นำคอมมิวนิสต์เสื่อมอำนาจลง ท้ายที่สุดการเมืองในยุคนี้ก็ได้กลับเข้าสู่การเป็นประชาธิปไตยอีกครั้งภายใต้การควบคุมดูแลจากองค์การสหประชาชาติ (UN) และบทบาททางการ

เมืองในยุคประชาธิปไตยของสมเด็จพระเจ้าสุริเยन्द्रวงศาธิบดีได้เริ่มมีอิทธิพลต่อการบริหารประเทศในช่วงปลายของยุคแรกนี้เอง

ประชาธิปไตยยุคปัจจุบัน เป็นการขับเคลื่อนประเทศโดยใช้กติกาสากลเพื่อฟื้นฟูบูรณะชาติที่ทรุดโทรมอันเป็นผลจากระบอบการปกครองเดิมที่ล้มเหลวให้ก้าวสู่การเป็นประเทศพัฒนาตามแบบประชาธิปไตยภายใต้การนำของสมเด็จพระเจ้าสุริเยन्द्रวงศาธิบดี เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมดูเหมือนว่าประชาธิปไตยในยุคนี้จะเบ่งบานที่สุดในกัมพูชา เพราะสามารถบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและไร้อำนาจการครอบงำจากลัทธิการปกครองอื่นเข้ามามีบทบาทของรัฐบาล แต่การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นต้องยอมรับความเสี่ยงที่เกิดจากกติกาของหลักการปกครองอย่างหนึ่งว่า รัฐบาลจะต้องถูกตรวจสอบจากฝ่ายค้านและประชาชนเสมอ

หากแต่ภาพที่ปรากฏในระยะหลังกลับพบว่ากระบวนการภายในที่รัฐได้ดำเนินการนั้นกำลังเข้าสู่การครอบงำอำนาจทางสังคมและการเมืองด้วยบุคคลกลุ่มเดียว หรือที่เรียกว่า “อภิชนาธิปไตย” อันเนื่องจากการวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อรักษาฐานอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลชุดปัจจุบันด้วยการใช้เครื่องมือรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การสร้างภาพลักษณ์ผู้นำที่มากล้นด้วยบารมีภายใต้หลักความเชื่อทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคม การปลุกกระแสชาตินิยมเพื่อต่อต้านคู่แข่งและต่างชาติที่อาจจะเข้ามาล้มล้างอำนาจรัฐ การสร้างการเมืองแบบเครือญาติให้กระจายไปอยู่ในภาคส่วนต่างๆ ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงกลุ่มก้อนทางการเมืองเพื่อเป็นขุมกำลังในการรักษาอำนาจทางการเมืองไว้แบบเบ็ดเสร็จ

การใช้เครื่องมือจากอำนาจในฐานะผู้นำประเทศเข้าจัดการคู่แข่งที่สำคัญหรือกลุ่มคนที่เห็นต่าง เช่น การใช้อิทธิพลทางการเมืองในการรัฐประหารรัฐบาลพรรคพุนซินเปก ของสมเด็จพระนโรดม รณฤทธิ์ ในช่วงปี 2540 ต่อมาเมื่อได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็ได้ใช้ทรัพยากรของราชการเพื่อเอื้อประโยชน์ในการหาเสียงในการเลือกตั้ง การครอบงำหน่วยงานภาครัฐและองค์กรอิสระอย่างคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติกัมพูชา เพื่อเอื้อประโยชน์ในการเลือกตั้งแก่พรรคตนเองและพรรคร่วมรัฐบาล การคุกคามสิทธิเสรีภาพและมนุษยชนของประชาชนเพื่อบีบบังคับให้ลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง และการใช้ขอกฎหมายรวมถึงอำนาจตุลาการในการเล่นงานคู่แข่งทางการเมือง เช่น กรณีศาลสูงสุดสั่งยุบพรรคสังเคราะห์ชาติ ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านที่กำลังได้รับความนิยมจากประชาชน โดยได้ตั้งข้อหาทมิฬแก๊งค์หน้าพรรค และตั้งข้อหาบุคคลที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐแก่นายสม รังสี อดีตแกนนำฝ่ายค้านจนไม่สามารถกลับเข้าสู่ประเทศกัมพูชาได้ รวมไปถึงการใช้หลักความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศร้องขอประเทศเพื่อนบ้านมิให้ที่พักอาศัยแก่บุคคลที่กัมพูชาถือว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงอีกด้วย

จากปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในกัมพูชาที่กล่าวมาแล้วนี้ทำให้เห็นถึงภาพประชาธิปไตยที่กำลังเคลื่อนคล้อยไปในทิศทางตรงข้ามของการเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่ดี เพราะการใช้เครื่องมือทางการเมืองที่หลากหลายทำลายคู่แข่งอย่างผิดหลักจริยธรรมและการวางแผนสร้างอำนาจนำทางสังคมผสมผสานเข้ากับระบบอุปถัมภ์เพื่อเป็นขุมกำลังในการพิทักษ์รักษาอำนาจทางการเมือง โดยผลจากการดำเนินการของรัฐบาลกัมพูชาในขณะนี้ถือว่ากำลังนำพาประเทศเข้าสู่การเป็น “ระบบพรรค

การเมืองเดี่ยวครอบงำการเมือง” (Dominant Party System or One-party Dominance) เป็นการกุมอำนาจการบริหารประเทศไว้เพียงกลุ่มเดียว ซึ่งอาจจะเข้าข่ายการเมืองแบบ “เผด็จการอำนาจนิยม” เพราะผู้นำพรรคและเครือข่ายเท่านั้นถึงจะเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารงาน รวมถึงการไร้ฝ่ายค้านตรวจสอบการทำงานในรัฐสภา โดยหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปถือได้ว่ารัฐบาลสมเด็จฯ ชวน หล้าภัยกำลังนำพาประเทศเดินวนซ้ำรอยประวัติศาสตร์การปกครองแบบเผด็จการในคราบประชาธิปไตยอีกครั้ง รัฐบาลจะกลายเป็น “รัฐบาลทรราช” ผู้ทรยศต่อหลักการประชาธิปไตยและจะทำให้กัมพูชาเข้าสู่ยุคมืดของการปกครองอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้

ในภาพรวมจะเห็นได้ว่าประชาธิปไตยในประเทศกัมพูชาอยู่ในช่วงที่ยังคงเผชิญกับความซับซ้อนและความท้าทายอันเนื่องมาจากประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงระหว่างระบอบประชาธิปไตย ลัทธิสังคมนิยม และระบบอำนาจนิยม แม้กัมพูชาจะมีโครงสร้างประชาธิปไตยที่ถูกจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นการมีรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย แต่ในทางปฏิบัติ การดำเนินงานของรัฐบาลและการใช้อำนาจยังแสดงลักษณะที่เน้นการควบคุมอำนาจแบบรวมศูนย์อย่างเด่นชัด ซึ่งในยุคของสมเด็จฯ ชวน หล้าภัย ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศมาอย่างยาวนาน กัมพูชามีการพัฒนาเศรษฐกิจที่ก้าวหน้า แต่ในด้านการเมืองกลับพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกจำกัดในหลายแง่มุม เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและบทบาทของพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่มักถูกควบคุมหรือยุบเลิก เสรีภาพของสื่อมวลชนในประเทศถูกกดทอนลง ทำให้ความโปร่งใสในระบบประชาธิปไตยกลายเป็นประเด็นที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่องจากทั้งในประเทศและประชาคมโลก

สำหรับอนาคตของประชาธิปไตยในกัมพูชา แนวทางที่สำคัญควรมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตย ซึ่งต้องมีลักษณะที่เป็นอิสระและโปร่งใส สถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาล และองค์กรคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างยุติธรรม นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมเสรีภาพทางการเมืองในระดับที่กว้างขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างแท้จริง นอกจากนี้การปฏิรูปกระบวนการเลือกตั้งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการผลักดันประชาธิปไตยในกัมพูชา การจัดการเลือกตั้งควรดำเนินการภายใต้การสังเกตการณ์ขององค์กรอิสระ ทั้งในประเทศและจากนานาชาติ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าผลการเลือกตั้งจะสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

นอกจากนี้ การสนับสนุนให้กลุ่มภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนมีบทบาทในนโยบายสาธารณะจะช่วยสร้างความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐและเสียงของประชาชน และที่สำคัญที่สุดคือ การสร้างพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมในระบบการเมือง การให้ความสำคัญกับการศึกษาและการสร้างความตระหนักในคุณค่าของประชาธิปไตยแก่เยาวชน จะช่วยให้กัมพูชาสามารถพัฒนาประชาธิปไตยในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นหากกัมพูชาสามารถปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างจริงจัง ประชาธิปไตยในกัมพูชาจะสามารถก้าวไปในทิศทางที่มั่นคงมากขึ้นในอนาคต ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- แซนด์เลอร์. (2540). **A History of Cambodia [ประวัติศาสตร์กัมพูชา]**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์. (2552). **สยามประเทศไทยกับดินแดนกัมพูชาและลาว**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นกดล ชาดิประเสริฐ. (2540). **เจ้านโรดม สีหนุกับนโยบายความเป็นกลางของกัมพูชา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- ปิยบุตร แสงกนกกุล. (2558). **กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองกัมพูชา: จากความขัดแย้งทางการเมืองสู่การสถาปนานิติรัฐ-ประชาธิปไตย**.
ออนไลน์ <http://prachatai.com/journal/2015/01/57643>.
- เพ็ญภา จันทรแดง. (2562). บทบาททางการเมืองของเจ้านโรดม สีหนุแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**. 1(1), 53–61.
- วัชรพล พุทธิรักษา. (2549). **รัฐบาลทักษิณกับความพยายามสร้างภาวะการครองอำนาจนำ**.
วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรินทร์ ยงศิริ. (2545). **สงครามกัมพูชา จุดสุดท้ายที่โอรสเมตในกัมพูชา วันวานที่ผันเปลี่ยน**.
กรุงเทพฯ : ศรีบูรณะคอมพิวเตอร่าฟิสิก.
- ศรุตี สฤตรัตน์. (2551). **สุนเซน นายกรัฐมนตรีจอมอหังการ**.
<http://oknation.nationtv.tv/blog/triphopp/2008/11/07/entry-2/comment>.
- สมลักษณ์ ศรีราม. (2559). สมเด็จพระสุนเซน กับ การครองอำนาจนำทางการเมืองในกัมพูชา. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้**. (4)2, 94–122.
- สมศรี หาญอนันท์สุข. (2556). **การเมืองภายในเขมร อีกหนึ่งจุดต่างการเมืองอาเซียน**.
http://www2.thaipbs.or.th/bogmain/document_in29.htm.
- เสนีย์ คำสุข. (2557). **กัมพูชา มิติการพัฒนาประชาธิปไตยในการเลือกตั้งทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ.2536 ถึง พ.ศ.2556**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- หนุ่ม มาริสิน. (1991). **สงครามเวียดนาม: 1945–1990**. HarperPerennial.
- BBC News. (2017). **พรรคสุนเซนไร้คู่แข่งการเลือกตั้งปี 2018 หลังศาลสั่งยุบพรรค CNRP**.
<https://www.bbc.com/thai/international-42012249>
- BBC News. (2018) (ก.). **สุนเซน จากลูกชานาผู้นำกรัฐมนตรีสามทศวรรษ**.
<https://www.bbc.com/thai/international-44541096>
- BBC News. (2018) (ข.). **เลือกตั้งกัมพูชา: ประชาธิปไตยในความกลัว**.
<https://www.bbc.com/thai/international-44980076>

- BBC News. (2019). **สม รังสี : อดีตหัวหน้าฝ่ายค้านกัมพูชาไม่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นเครื่องบินไทย จากปารีสไปกรุงเทพฯ.** <https://www.bbc.com/thai/thailand-50332907>
- Boyd, Penny, J. (1884). **Building and Ruling the Republic.** Bradley : Garretson & Company.
- CAAI News. (2010). **Revisiting Lon Nol's Cambodia.** จาก <http://khmernz.blogspot.com/2010/03/revisiting-lon-nols-cambodia.html>
- Carolyn L. G. & Then, M. (2001). **ASEAN Enlargement: Impacts and Implications.** Institute of Southeast Asian Studies.
- CPP Daily News. (2009). **His Majesty Promotes Cambodian Leaders to Five-Star General.** <http://cppdailynews.blogspot.com/2009/12/his-majesty-promotes-cambodian-leaders.html>
- David, M. A. (2000). **Anatomy of a Crisis: Education, Development, and the State in Cambodia, 1953–1988.** United stage of America: University of Hawaii press.
- Hansen, Ruth, A. (2008). **How to behave: Buddhism and Modernity in Colonial Cambodia 1860 – 1930.** Hawaii Press.
- Kazmin and Amy. (2003). **Powell call over Cambodian poll media US OFFICIAL'S VISIT.** Financial Times.
- Khmertime. (2018). **Two more seats added to the National Assembly.** <https://www.khmertimeskh.com/269628/two-more-seats-added-to-the-national-assembly/>.
- Osborne, M. (1973). **Politics and Power in Cambodia: The Sihanouk Years.** Dai Nippon Printing.
- People. (2007). **Cambodian PM sets election date on July 27 next year.** http://en.people.cn/200705/30/eng20070530_379342.html
- Post today. (2556). **เขมรปิดโง่งการเลือกตั้ง.** <https://www.posttoday.com/world/237542>
- Przeworski, A. (1991). **Democracy and the Market.** Cambridge University Press.
- Thai PBS News. (2556). **ผลการเลือกตั้งกัมพูชา.** <https://news.thaipbs.or.th/content/186837>
- The matter. (2020). **การเมืองว่าด้วยเรื่องยุบพรรค : เหตุผลที่กัมพูชาต้องอยู่กับ 'ฮุน เซน' ตลอดกาล.** <https://thematter.co/thinkers/cambodia-politics/101881>
- The Phnom Penh Post. (2009). **ROYAL LETTER: Sihanouk praises five star leaders.** <https://www.phnompenhpost.com/national/royal-letter-sihanouk-praises-five-star-leaders>
- Watkins, F. (1970). **"Democracy".** Encyclopedia Britannica. William Benton.
- Work Point Today. (2561). **ยุบพรรคคู่แข่ง โนโหวตผิดกฎหมาย... ถอดบทเรียนเลือกตั้งกัมพูชา ที่ชาติตะวันตกไม่วางใจ.** <https://workpointtoday.com/tag/%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0>